

VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ

AZ ISTENSZIVÁRVÁNY ÍVE ALATT*

Bár a mai Kárpátalja csak kistrégió Közép-Kelet-Európa térképén, színes, minden tekintetben változatos képzőművészete, akárcsak Magyarországot a költészet, a nagyhatalmak sorába emeli. Önkéntelenül is kérdeznem kell: honnan ered e koncentrált tehetség forrása, miféle szellemi szubsztancia sugározza ezt a hihetetlen kulturális életerőt? Művészeti kultúránk egyik kiemelkedő alakja már a '70-es évek közepén leírta, hogy a kárpátaljai képzőművészet létrejöttét egész sor természetes és szubjektív tényező segítette. Ezek egyikeként Boksay József mindenekelőtt a tájat és e tájon élő népek minden műfajban gazdagon megnyilatkozó népművészetét emeli ki, miközben vizsgálata tárgyát napfényes és életörömtől duzzadó művészetként határozza meg. Még jól érezhető e jellemzésben a brezsnyevi korszak kötelezően optimista szemlélete, de részleteiben vizsgálva – azt kell mondanunk – helytálló és kikezdzhetetlen e summázat ma is.

Nézzük hát akkor a tájat. Ki gépen szállna fölé, olyannak látná, mintha csak tervezőasztalon készült volna átgondolt, alapos kézimunkával. A természet minden fontos képződménye megtalálható itt. Az alföldből fokozatosan emelkedő hegyekről gazdag élővilággal bíró folyóvölgyek vezetnek vissza a tekintetet a síkra, s az ember által ősidők által használt útvonalak közelében kővárak emelkednek az utakat ügyelők, a hont fegyverrel védők oltalmára. Piktórok paradicsomaként, egy lehetséges kárpátaljai Barbizonként emlegette szülőföldjét már Erdélyi Béla is. Azt hiszem, ma sem kerültünk távolabb ettől a minősítéstől, hiszen elegendő friss tehetség él köztünk, akik tanulni és alkotni vágyanak.

De „Milyen kevés is az – írja naplója elején Erdélyi –, amit egy ember megtanulhat, s mennyivel több az, amit láthat, ha szemeiben istenszivárvány van.” Nos, ha az ő szemeiben valóban ott lakott az „istenszivárvány” (a költő Erdélyinek én elhiszem ezt is), azt valahogy úgy használhatta, mint az alkímisták a bölcsek követét, vagy még annál is hatékonyabban.

---

* *Elhangzott Budapesten, 2016. április 7-én a Keresztmetszet c. kortárs kárpátaljai képzőművészeti kiállítás megnyitóján a Vármező Galériában.*

Csak a képzelet tudja nyomon követni, amint a művészi látáshoz szükséges „istenszivárvány” áttetszővé teszi előtte a falakat, és felfoghatatlan átjárókat nyit a dimenziók között. Tudjuk, persze, hogy a különleges látás birtoklását francia és belgiumi művészeti tanodákban leste el a mester, s mert Ungváron tucatnyi tanítványát is beavatta a titokba, e sajátos látás és láttatás képességének e kiállításon magunk is tanúi lehetünk.

A *Keresztmetszet* című vándorkiállítás szereplői Kárpátalján és Ukrajnában, de már Magyarországon, s más közép-európai országokban is elismert, megbecsült alkotókként vannak számon tartva, akik Debrecen és Miskolc után most a budai Vármező Galéria asztalára is letették tehetségük és emberségük névjegyét. Ezúttal nem egy képzőművészeti társaság, s nem is a megszokott módon lép a közönség elé. E tárlat szervezői most a többnemzetiségű Kárpátalja képzőművészetét kívánják bemutatni, ám a keretek szűkössége miatt a műfaji teljességre való törekvés nélkül, de ugyanakkor, s ezt nagy meglepéssel hangsúlyozzuk: nemzetiségi korlátok nélkül is. A művészet formanyelve egy irodalmár szemszögéből nézve a világ minden táján irigylésre méltóan azonos, vagy legalábbis nagyon hasonló. A kép vagy a kispasztika üzenetének megértéséhez nem kell tolmács, a magyar vagy az ukrán mesterek által használt színek, formák, kompozíciók lélektől lélekgig hatnak önmaguk által is! Itt megszűnnek a bármilyen eredetű nemzetiségi villongások, a nyugtató feledés fátyla borul a történelmi sebekre, mert a művészet a megbékélés nagykövete.

Kívánom ennek a csapatnak, hogy átbújva az „istenszivárvány” íve alatt, tehetségüket és alkotóerejüket megsokszorozva, Erdélyi tanítását megfogadva háborítatlanul dolgozhassanak, alkossanak meg mindent, amire képesnek érzik magukat, hogy ezzel „visszaadhassák az Alkotónak a kölcsönkapott erőt”. Kívánom, hogy a vándorkiállítás által más magyar és kárpátmedencei kiállítótermek után a képzőművészet európai metropoliszaiba is eljussanak, hogy Kárpátalja képzőművészete, ahogyan azt Erdélyi kívánta, valóban európai rangra emelkedjék általuk.